

Umsögn Landssamtakanna Proskahjálpar¹ um frumvarp til laga um breytingu á lögum um félagsleg aðstoð, nr. 99/2007 (bifreiðastyrkir), 61. mál

Landssamtökin Proskahjálpar þakka fyrir að hafa fengið frumvarpið til umsagnar og vilja koma eftirfarandi á framfæri.

Íslenska ríkið fullgilti samning Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks² árið 2016 og skuldbatt sig þar með til að virða öll ákvæði hans og framfylgja þeim.

Í stefnuskrá ríkisstjórnarinnar segir: „Samningur Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks verður lögfestur.“

Í 4. gr. samningsins sem hefur yfirskriftina „Almennar skuldbindingar“, segir:

1. Aðildarríkin skuldbinda sig til þess að efla og tryggja að fullu öll mannréttindi og grundvallarfrelsi fyrir allt fatlað fólk án mismununar af nokkru tagi á grundvelli fötlunar.

Aðildarríkin skuldbinda sig í þessu skyni til:

a) að samþykkja alla viðeigandi löggjöf og ráðstafanir á sviði stjórnábyrgðar og aðrar ráðstafanir til að tryggja þau réttindi sem viðurkennd eru með samningi þessum,

b) **að gera allar viðeigandi ráðstafanir, þar á meðal með lagasetningu, til þess að gildandi lögum, reglum, venjum og starfsháttum, sem fela í sér mismunun gagnvart fötluðu fólki, verði breytt eða þau afnumin, ...** (Feitletr. og undirstr. Proskahj.)

5. gr. samningsins hefur yfirskriftina „Jafnrétti og bann við mismunun“. Þar segir:

1. Aðildarríkin viðurkenna að allar manneskjur eru jafnar fyrir og samkvæmt lögum og eiga rétt á jafnri vernd og jöfnum ávinningi af lögum án nokkurra mismununar.

2. Aðildarríkin skulu banna hvers kyns mismunun á grundvelli fötlunar og tryggja fötluðu fólki jafna og árangursríka réttarvernd gegn mismunun af hvaða ástæðu sem er, fram raunverulegu jafnrétti fyrir fatlað fólk, sem mismunun í skilningi samnings þessa.

...

(Feitletr. og undirstr. Proskahj.)

¹ Landssamtökin Proskahjálpar vinna að réttinda- og hagsmunamálaum fatlaðs fólks, með sérstaka áherslu á fólk með þroskahömlun og/eða einhverfu og skyldar fatlanir og fötluð börn og ungmenni. Samtökin byggja stefnu sína á samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks, Barnasáttmála SP og öðrum fjölþjóðlegum mannréttindasamningum sem íslenska ríkið hefur undirgengist.

² [https://www.stjornarradid.is/library/03-Verkefni/Mannrettindi-og-jafnrretti/Mannrettindi/N%20c3%bd%20c3%be%20c3%bd%20c3%b0ing%20c3%a1%20samningi%20S%20c3%9e%20m%20r%20c3%a9ttindi%20fatla%20c3%b0s%20f%20c3%b3lks%20-%20Copy%20\(1\).pdf](https://www.stjornarradid.is/library/03-Verkefni/Mannrettindi-og-jafnrretti/Mannrettindi/N%20c3%bd%20c3%be%20c3%bd%20c3%b0ing%20c3%a1%20samningi%20S%20c3%9e%20m%20r%20c3%a9ttindi%20fatla%20c3%b0s%20f%20c3%b3lks%20-%20Copy%20(1).pdf)

19. gr. samningsins hefur yfirskriftina „Að lifa sjálfstæðu lífi og án aðgreiningar í samfélaginu.“ Þar segir:

*Aðildarríki samnings þessa viðurkenna **jafnan rétt alls fatlaðs fólks** til að lifa í samfélaginu og eiga valkosti til jafns við aðra og skulu gera árangursríkar og viðeigandi ráðstafanir til þess að fatlað fólk megi að fullu njóta þessa réttar og fullrar aðildar og þátttöku í samfélaginu án aðgreiningar, ... (Feitletr. og undirstr. Þroskahj.)*

20. gr. samningsins hefur yfirskriftina „Ferlimál einstaklinga“. Þar segir:

Aðildarríkin skulu gera árangursríkar ráðstafanir til þess að tryggja að fatlað fólk geti farið allra sinna ferða og tryggja sjálfstæði þess í þeim efnum, eftir því sem frekast er unnt, meðal annars með því:

a) að greiða fyrir því að fatlað fólk geti farið allra sinna ferða með þeim hætti og á þeim tíma sem það kýs og á viðráðanlegu verði, ...

10. gr. laga nr. 99/2007, um félagslega aðstoð, með síðari breytingum, hefur yfirskriftina „Bifreiðakostnaður“ og hljóðar svo:

*Heimilt er að greiða til elli- og örorkulífeyrisþega, örorkustyrkþega og umönnunargreiðsluþega uppbót vegna kaupa á bifreið sem bótþega er nauðsyn að hafa **vegna hreyfihömlunar** ef sýnt er að bótþegi geti ekki komist af án uppbótarinnar. Heimilt er að veita uppbót á fimm ára fresti vegna sama einstaklings.*

Sama gildir um rekstur bifreiðar eigi í hlut elli- eða örorkulífeyrisþegi og örorkustyrkþegar.

*Heimilt er að greiða styrk til að afla bifreiðar sem nauðsynleg er vegna þess að **líkamsstarfsemi er hömluð eða vantar líkamshluta**. Heimilt er að veita styrk á fimm ára fresti vegna sama einstaklings. Ráðherra setur reglugerð um greiðslur samkvæmt ákvæði þessu, m.a. um sex mánaða búsetuskilyrði. (Feitletr. Þroskahj.)*

Augljóst hlýtur að teljast að tilgangur og markmið með þessum mikilvægu styrkjum, sem kveðið er á um 10. gr. laga um félagslega aðstoð, er m.a. og sérstaklega að gera þeim sem uppfylla skilyrði til að geta notið þeirra kleift „að lifa í samfélaginu og eiga valkosti til jafns við aðra“ og tækifæri til „fullrar aðildar og þátttöku í samfélaginu án aðgreiningar“, eins og það er orðið í 19. gr. samnings SP um réttindi fatlaðs fólks.

Fatlað fólk sem vegna þroskahömlunar og/eða einhverfu getur ekki nýtt sér almenningssamgöngur eða ferðaþjónustu en uppfyllir ekki skilyrði 10. gr. laga um félagslega aðstoð varðandi hreyfihömlun, hamlaða líkamsstarfsemi eða að líkamshluta vanti hefur ekki aðgang að þessum styrkjum samkvæmt núgildandi lögum. Þarfir þess sem og réttindi samkvæmt samningi SP um réttindi fatlaðs fólks eru þó þær sömu, hvað varðar tækifæri til að komast ferða sinna og hafa þar með raunhæfa möguleika til „fullrar aðildar og þátttöku í samfélaginu án aðgreiningar“ og þeirra sem teljast uppfylla þessi skilyrði, og geta því notið þessara styrkja. Aðstæður þeirra og þarfir eru m.ö.o. sambærilegar og ættu því lagaleg réttindi þeirra að þessu leyti að vera þau sömu.

Landssamtökin Þroskahjálp telja því að í núgildandi ákvæðum 10. gr. laga nr. 99/2007 felist mismunur á grundvelli fötlunar hvað varðar mikilsverðan stuðning og þau tækifæri og réttindi

sem eru augljóslega háð þeim stuðningi. Samtökin telja ljóst að sú mismunun sé ómálefnaleg og óréttlát og gangi gegn samningi SP um réttindi fatlaðs fólks og skyldum íslenska ríkisins samkvæmt samningnum. Þá telja samtökin vafasamt að þessi mismunun á grundvelli fötlunar standist ákvæði íslensku stjórnarskrárinnar, sbr. 76. og 65. gr. hennar.

Þá er ljóst að þetta fyrirkomulag varðandi umrædda styrki er mjög til þess fallið að bitna verst á þeim einstaklingum, sem vegna þroskahömlunar og/eða einhverfu eða skyldra fatlana, geta ekki nýtt sér almenniningssamgöngur eða akstursþjónustu og hafa ekki efni á að eiga og reka bifreið eða eiga ekki aðstandendur sem geta styrkt þá til þess. Þeir einstaklingar þurfa því einnig að þola mismunun um margvísleg tækifæri til þátttöku í samfélaginu á grundvelli efnahags.

Með vísan til þess sem að framan er rakið skora Landssamtökin Þroskahjálp á velferðarnefnd Alþingis og félags- og vinnumarkaðsráðherra að láta, svo skjótt sem verða má, fara fram endurskoðun á ákvæðum 10. gr. laga nr. 99/2007, um félagslega aðstoð, með síðari breytingum.

Landssamtökin Þroskahjálp óska eindregið eftir að fá fund með velferðarnefnd til að gera nefndinni betur grein fyrir sjónarmiðum sínum, áherslum og tillögum.

Afrit af umsögninni er sent Guðmundi Inga Guðbrandssyni, félagsmála- og vinnumarkaðsráðherra.

Virðingarfyllst.

Unnur Helga Óttarsdóttir, formaður Þroskahjálpar.

Árni Múli Jónasson, framkvæmdastjóri Þroskahjálpar.